

ДОГОВІРНІ АКТИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЯК ФОРМА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Правовою формою державного регулювання діяльності банків, на нашу думку, є правові акти, які видає Національний банк України (нормативні; інтерпретаційні; правозастосовчі; договірні). Серед них малодослідженими, на наш погляд, є договірні акти Національного банку України (далі - Нацбанк). Укладення таких договорів, кожен з яких має певні особливості, прямо передбачене українським банківським законодавством та деталізоване в нормативно-правових актах Нацбанку.

Серед договірних актів Національного банку тими, в яких визначаються права та обов'язки банків, і тому вони стають формою регулювання їх діяльності, є:

1) письмова угода між банком і Нацбанком як один із заходів впливу (п. 3. ч. 1. ст. 73 Закону України "Про банки і банківську діяльність"), за якою банк зобов'язується вжити заходів щодо усунення порушень, поліпшення фінансового стану банку тощо. Укладається вона за ініціативою банку, умови пропонує банк-порушник, однак вагомий вплив при обговоренні умов має Нацбанк. Відмінність цієї письмової угоди від інших договорів полягає в тому, що на банк у результаті її підписання покладаються лише обов'язки, а Нацбанк отримує лише право контролювати хід виконання зобов'язань, взятих на себе банком. І все ж таки навіть умовна добровільність її укладення не дає підстав визнавати цей акт правозастосовчим, таким як, наприклад, рішення про застосування до банку підвищених економічних нормативів;

2) договори, пов'язані із відкриттям кореспондентських рахунків банків. а саме: договір про кореспондентський рахунок у Нацбанку; договір про розрахунково-інформаційне обслуговування в системі електронних платежів Національного банку України та надання послуг системою електронної пошти Національного банку України; договір про використання криптографічних засобів захисту інформації в системі електронних платежів Національного банку України; про надання послуг системою електронної пошти Національного банку України. Зразки зазначених договорів затверджені постановою Правління Національного банку України від 16.08.2006 № 320 "Про затвердження Інструкції про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті". Причому сторони можуть змінювати передбачені зразками договорів умови, а також установлювати інші умови, які мають відповідати законодавству України;

3) договори, пов'язані зі здійсненням рефінансування банківських установ (кредитний договір, договір застави цінних паперів, генеральний кредитний договір, операції репо, кредитні договори про надання стабілізаційних кредитів). Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 42 Закону України "Про НБУ" Нацбанк для забезпечення виконання покладених на нього функцій надає кредити комерційним банкам для підтримки їх ліквідності за ставкою, не нижчою ставки рефінансування, та у визначеному Нацбанком порядку. Загальні умови здійснення регулювання ліквідності банків визначаються Розділом I Положення № 259. Нацбанк, укладаючи дані види договорів, повинен керуватися публічними, а не приватними інтересами.

Підбиваючи підсумок аналізу договірних актів Нацбанку, які є формою державного регулювання діяльності банків в Україні, можна визначити їх загальні ознаки: публічно-правовий характер; обов'язковою стороною є Нацбанк або уповноважена ним особа; ініціатива укласти договір виходить від банку; неукладання договору або зменшить можливості банку якісно надавати банківські послуги (договори, пов'язані з участю у СЕП Нацбанку), або спричинить застосування заходів впливу (неукладення письмової угоди при порушенні нормативів капіталу).